

GHARDA FOUNDATION'S

GHARDA INSTITUTE OF TECHNOLOGY

(Approved by AICTE New Delhi, DTE, Maharashtra State, Affiliated to Mumbai University & Accredited by NAAC)

A/P - Lavel, Tal - Khed, Dist - Ratnagiri, PIN - 415 708, M.S. Tel : 02356-262798, Fax : 02356-262980 E-mail : principal@git-india.edu.in Website : www.git-india.edu.in

We have attached the geotagged photographs and bills (when applicable) for following options

Item	Details
Policy document on Disabled Friendly and Barrier Free	Page 2-4
Environment	
Built environment with ramps (geotagged)	Page 5
Signage including tactile path, lights, display boards and signposts (geotagged)	Page 6-7
Assistive technology and facilities for Divyangjan	screen-reading software (Open-source software) is used. Screenshots are available on Page Nos. 8-10.
Provision for enquiry and information	Physically Hadicapped students are provided with extra time and if required scribe. Proofs on Page Student 1: 11- 14 Student 2: 15-18 University Circular: 19-29

EE GHARDA

GHARDA INSTITUTE OF TECHNOLOGY A/P: LAVEL, TAL.KHED, DIST.RATNAGIRI. Website: git-india.edu.in, Email: principal/Bgit-india.edu.in

POLICY FOR DISABLED FRIENDLY AND BARRIER FREE ENVIRONMENT

GIT GHARDA INSTITUTE OF TECHNOLOGY

2016-17

GHARDA INSTITUTE OF TECHNOLOGY A/P: LAVEL, TAL.KHED, DIST.RATNAGIRI. Website: git-india.edu.in, Email: principal@git-india.edu.in

Policy for Disabled Friendly and Barrier Free Environment

The Government of India formulated the national policy for persons with disabilities in February 2006 which deals with educational rehabilitation of persons with disabilities, therefore in view of this GIT has implemented these policies in the teaching and learning process. The GIT's policy recognizes that persons with disabilities are valuable human resource for the institution and seeks to create an environment that provides equal opportunities, protection of their rights and full participation in the academic environment.

The focus of the policy is on the following:

- To ensure that the design of the building such as ramp/ lift should be according to the disabled persons.
- To ensure the accessible, gender-sensitive, safe, usable and functional washroom facilities should be provided for disabled persons.
- To ensure the proper text and pictogram signage such as tactile path, lights, display boards, signposts are necessary, located to be visible and touchable.
- 4. The use of signage of male and female symbols, in accordance with local customs and standards, with raised outlines and bright color contrast will be more evident to everyone and particularly helpful for persons with visual impairments.
- 5. Learners with disabilities need to be adequately and appropriately supported in and out of the classroom with the right resources and assistive technology, and with leadership, teaching staff and college communities that are responsive to their needs.

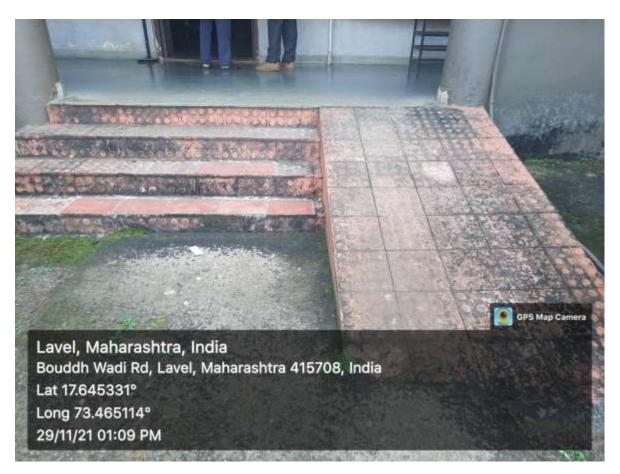

- To ensure the accessibility of software tools and technology for the people with disabilities.
- Provision for enquiry and information: Human assistance, reader, scribe, soft copies of reading material, screen reading.

Principal

Gharda Institute of Technology, Lavel.

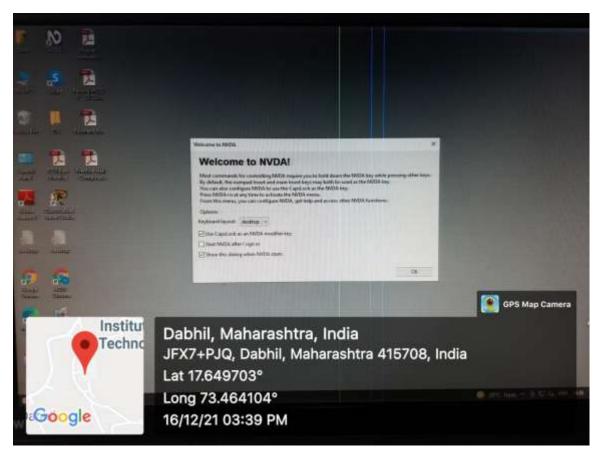
Built environment with Ramps

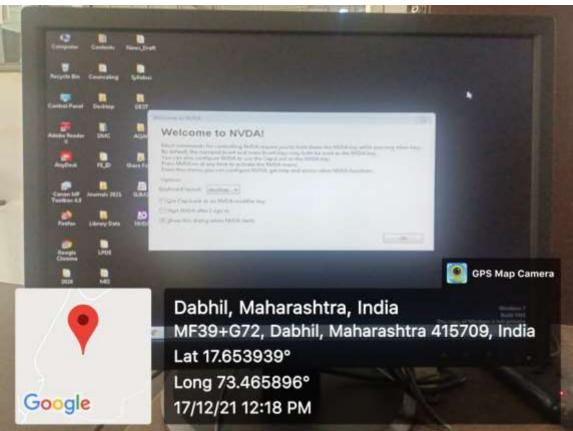
				1000	- Carlon -	
		A Date	तळमजला	First Floor	पहिला मजला	
	GIT	Ground Floor	-	Academic a Accession	• जोकर्तमाच च लेखा विभाग	
		Administrative Section Computer Center	- REFERENCE	Section Trustee Office	• विश्वाल कहा • प्रीहलग व पदयोजन कहा	The second se
	'ए' विंग			Training & Placement Cell Conference Had	- किसार जिनियांच करत	and and a state of the
é.				Central Xerox Facility	• मध्यवनी झेरोका मुर्थिया	
		Ground Floor	तळमजला	First Floor	पहिला मजला	
	GIT		and the second second	Chemical Engineering	• रासायनिक अधियांत्रिकी • वर्ष व प्रयोगसाळा	
and a second	'B' Wing	 First Year Engineering Classrooms & Laboratories 	• वर्ग व प्रयोगप्रशिक्ष	Classrooms & Laboratories Central Store	• मध्यवती पांडार कहा	
STATE OF STREET, STATE	'बी' विंग	• Server Room		Drawing Hall	- TOTAL	
						T. Charles and South
		Ground Floor	तळमजला	First Floor	पहिला मजला	
	GIT		. संगयक अभियांत्रिको	• Computer Engineering	• संगलक अभियांडिकी • वर्ण व प्रयोगलाखा	
	'C' Wing	Mechanical Engineering Classrooms & Laboratories	• वर्ग व प्रयोगशाला	Classroom & Laboratories Information Technology	• पाहिती व तंत्रज्ञात	THE OWNER OF TAXABLE PARTY.
	'सी' विंग	Second Floor	दुसरा मजला	Engineering • Classrooma & Laboratories	রমিতাহিকী • বর্গ ব প্রথায়োতা	
		Ontrois & Internetication Classrooms & Laboratories	• अनुविद्युत व रूपवेच्या अधिवर्ताच्या • वर्ण व अपनेत्रवाळा	· COMPANY & LODIES	a provide de tradicionalis	
1 January and a start of		 Authorizm 	• समायुह			attle
				and the second second	1	
	GIT	Central \	Workshop	मध्यवत	कार्यशाळा	
	'D' Wing		Call International Call		बारी • लेहार दाम • संयाता	
	'डी' तिग	Hachine Shop + Carpen Plumbing + Blacksr		• महाकाराणीर	• तोवरकाम • जाहारी	A A Suppose
		Idatantal Testing Laborato	CONTRACTOR OF A DECISION OF A DECISIONO OF A	- র্রায়ন্দানিক বানশী ম	RIVER REPORT	The Asses
		Arrend Bleen	तळमजला	First Floor	पहिला मजला	- Company
	GIT	Ground Floor	राळम् अला • प्रह्लाती ग्रंबालय	+ Reading Hall	- 1007-100	- Constanting
	'E' Wing	Central Liberary	आणि	Study Room	• अभ्यासिका	Month States
	'इ' विंग	Information Center	मालेती केंद्र	• Digital Library	- डिलोटन मापडरी	AN DE EN
the second second						
	GIT	Department of	Civil Engineering	स्राप्तव्य अ	भयांत्रिकी विभाग	Transa Maria
	'F' Wing		Contraction of Charles and Charles	Galletia Oli	ACTIVED LEGIN	
	'एफ' विंग	- Classrooms & Laborator		• वर्गरव प्रयोगालवा		
and the second second second second						- 1
1 Statistican		Lunione.	at the first			
- Stropping and	GIT		CHARLES STREET	10.00	The second second	
State State		Ga	inteen	उ	ग्हार गृह	A MAL
	Canteen उपहार गृह		and the second second		The second second	A AVE NO
	Salak As	Saraswat Bank ATM Center		• सारस्वत वैक • एटीएम कडा		SNAG
		 Boys' Common Room Pand 		• सुलंसाटी साम्हिक	CH .	N NAME -
				• वर्ष	the lands	X AND
		1111		Res Alter	No No	AN SAMPLE

Signage

Signage

Screen Reading Software (NVDA : Open Source Software)

Assistive Technology (Language Lab Software)

	CHARDA FOU CHARDA INSTITUT to the of the of the office To the office of the office To the office office of the office	E OF TE	CHNO	nd=1:4年1.40	
Content Network (Content Content Cont		Purchase Order No. G1T/ASH/LANGUAGELABSOFT/2019/ N.C. Date: 12.24 N.O. Budget Code No.:: R-23 Your Ref:			
		Init Oty, Rate P/U			Amount
Sr.No.	item Description	Unit	Qty,	Hate 17-	
St.NO.	1-tell orell dignal Language Lab software (P1 version) - Tearmer Console -) , Student	Lab	1	123000.00	123000.00
1	Constale 20	Nos	25	Free	
	with free Heathet with mic	Nos	1	Free	
			-		
		-	T	otal Amount	123,000.00
(Ist) (2) 5 (2) 5 (4)5 (de) (5)0	One lac twenty three Thousand Only ms & Condition IST Inclusive unject to knot puriodiction, ree Delivery within 7 Days Ste advance: Payment & balance payment made after VERSETTY on site support & updates: free in the fin- scheduling Training for unlimited times in a warranty	st year		For Gharda Gharda Instit	Foundation's ute of Tochnelogy

Language Lab Software Bill

The second second		
(14)		Infward No.: - 1924626
1	AX INVOICE	
The second s	ma an No.	Dated
II Technosystems (India) PvtLtd	10/02/0	25-Apt-2019
Alto fun Floor BCG Tower Charge Geochard Kolth-97 Angebra phose Free Costents	Detwery Note:	Mode/Terms of Ferrors1
Checonic 4F Control (SCAABCOOMCGA2E Channel Kenple Code 12	Support's Ref.	Caraca Rocheron nach a
and an and a second as	Barren Ordet No	Duted
Gherda Institute of Technology	Desparten Desparand Ne	Densety Nyle Zarts
Island Day Goa Highway Dabhii Naka. Cara dhi Distort Lavel 415708 Cara Name Mohana bha Code 27	Despace of prough	Destador
Tank Name Maharashtra, Code, 27	Terms of Debusity	
B Description of Goods	HSN/SAC Quantity	04,237.00 Ne 1.04,237.00
Tell- Orell Digital Language Lab	85238020 1 NO 1.	04.231.00 W
a second s	Contraction of	
Pientum P*	Constitution of	
Premium P1 1 Teacher Connoles with		
Premium P* 1 Teacher Controlles with to Museum Canadits		
Premium Pt 1 Teacher Consolies mith 20 Students Consolies With Tree headSet with		
Premium P* 1 Teacher Controlles with to Museum Canadits	Mic - 25 Nos.]	
Premium Pt 1 Teacher Consolies mith 20 Stocours Consolies With Treve head Set with Web Canu - 105T	Mic - 25 Nos.]	
Premium Pt 1 Teacher Consolies mith 20 Stocours Consolies With Treve head Set with Web Canu - 105T	Mic - 25 Nos.]	
Premium P" 1 Teacher Controlks mith 20 Stacourse Consolers with free headSet with	Mic - 25 Nos - - 01 Nos -	
Premium Pt 1 Teacher Consoles mith 20 Stucenes Consoles With free head Set with Web Cann . 1957 Intward No.: 1904024	Mic - 25 Nos -] 10% - 01 NAT]-	18 56 1E.763.00
Premium Pt 1 Teacher Consoles mill 20 Stecome Consoles Worth Tree head Set with Web Cann - 1957 Intward No.: 1904024	MUIC - 25 NOS - TOSS - 01 NOS - TOSS - 01 NOS	18 % 18.763.00 7 1,23,000.00
Premium Pt 1 Teacher Consolies with 20 Stocores Consolies With True headSet with Web Cann . 1904024 Intward No.: 1904024 Accors Chargeon in works Indian Ruppers One Lakh Twenty Three T	Mic - 25 Nos - Toss - 01 Nos - Toss 1 No Tosa 1 No	18 36 18.763.00 ₹ 1,23,000.00 € 8.0 €
Premium Pt 1 Teacher Consoles mill 20 Stadours Consoles With free head Set with Web Cann - 1904024 Intward No.: 1904024	Maic 25 Nos - Tota - 01 Nos - Tota 1 No Tota 1 No Tota Taxable	18 36 18.763.00 ₹ 1,23,000.00 € 8.0 €
Assors Chargedon in work) Indian Ruppers One Lakh Twenty Three T HISNIGAC	Maic 25 Nos - 10% - 01 Nos - Total 1 No Total 1 No Total Taxable	18 % 18.763.00 18 % 18.763.00 2 1,23,000.00 E & C = Integrated Tax Total Rate Amount 18% 18.763.00 18.763.00 18.763.00
Premium Pt 1 Teacher Consolies with 20 Stocores Consolies With True headSet with Web Cann . 1904024 Intward No.: 1904024 Accors Chargeon in works Indian Ruppers One Lakh Twenty Three T	Maic 25 Nos - Total - 01 Nos - Total 1 No Thousand Only Taxable Value 1	18 % 18.763.00 7 1,23,000.00 E 8 0 5 Integrated Tax Total Rate Amount Tax Mineurs
Premium Pt 1 Teacher Consoles mith 20 Stocome Consoles With True head Set with Web Cann . 1957 Infward No.: 1904024 Assort Chargeson (neods) Indian Ruppees One Lokh Twenty Three T HENIERC E5236020	Maic 25 Nos - Total - 01 Nos - Total 1 No Total 1 No Taxable Value 1,04,237.00 Total 1,04,237.00	18 % 15.763.00 7 1,23,000.00 £ 8 0 5 Integrated Tax Total Rate Amount Tax Amount 18% 18.763.00 18.763.00 18.763.00 18.763.00
Premium Pt 1 Teacher Consolies mith 20 Stocomes Consolies 10 State Frace Nead Set with web Cann . 1904024 Infward No.: 1904024 Ascorr Chargeson (n mods) Indian Ruppees One Lakh Twenty Three T HIGNISAC	MUIL - 25 NOS - TUSS - 01 NOS - TUSS -	18 % 15.763.00 7 1,23,000.00 £ 8 0 5 Integrated Tax Total Rate Amount Tax Amount 18% 18.763.00 18.763.00 18.763.00 18.763.00
Premium Pt 1 Teacher Consolies mith 20 Stocomes Consolies 10 State Trace Nead Set with web Cann . 1904024 Infward No.: 1904024 Assort Chargeson (nerods) Indian Ruppers One Lakh Twenty Three T HIGNISAC E5236020	Maic 25 Nos - Total - 01 Nos - Total 1 No Total 1 No Taxable Value 1,04,237.00 Total 1,04,237.00	18 % 15.763.00 7 1,23,000.00 E 8 0 5 Integrated Tax Total Rate Amount Tax Amount 18% 18.763.00 18.763.00 18.763.00 18.763.00
Premierit Pt 1 Teacher Consolies with 20 Stocords Consolies with 20 Stocords Consolies 20 Stocords 20	Maic 25 Nos - Total - 01 Nos - Total 1 No Total 1 No Taxable Value 1,04,237.00 Total 1,04,237.00	18 % 18.763.00 2 1,23,000.00 5 8 0 0 10 76 10 76 10 10 76 10 76
Premium P ² 1 Teacher Consolies with 20 Stocords Consolies with 20 Stocords Consolies 20 Stocords Consolies 21 Stocords Consolies 21 Stocords Consolies 22 Stocords 22 Stocords 23 S	MARC - 25 Nos - Total - 01 MARI - Total 1 No Texable Value 1.04,237.00 Tetal 1.04,237.00 Tetal 1.04,237.00 Tetal 1.04,237.00 Tetal 1.04,237.00	18 % 18.763.00 2 1,23,000.00 5 8 0 0 10 76 10 76 10 10 76 10 76
Premierit Pt 1 Teacher Consolies with 20 Stocords Consolies with 20 Stocords Consolies 20 Stocords 20	MARC - 25 NOS - TON - 01 NAPI - Tota 1 No Tota 1 No Taxable Value 1,04,237,00 Total 1,04,237,00 Intern Thousand Seven Hundred	18 % 15.763.00 2 1,23,000.00 £ 8.0 5 Integrated Tax Total Rate Amount Tax Amount 18% 18.763.00 18.763.00 18.763.00 18.763.00 18.763.00

Language Lab Software Bill

GHARDA FOUNDATION

GHARDA INSTITUTE OF TECHNOLOGY A/P : LAVEL, TAL.KHED, DIST.RATNAGIRI.

Tel.: 02356 - 262795 - 99, Fax : 02356 - 262980 Website : git-india.edu.in, Email: principal@git-india.edu.in

GIT / COE /5053-3/2018

Date: \$6/05/2018

GIT INSTITUT

To, Mr. Mithilesh D.Redij GIT, Lavel

Subject : Extra time for writing the theory papers for candidate exam held in Summer 2018.

Dear Student,

With reference to your application dated 16 May 2018 for extra time to write theory papers (Since you are handicap with Physical Impairment- 41%), I hereby inform you that you have been granted 20 Minutes/hour extra time as per rules for writing theory papers (University Circular No. Exam/COE/1353/2013 dtd. 21 Sept 2013) at the examination to be held in winter 2017.Please see chief conductor of the said examination half an hour before the commencement of the examination on the first day.

Principal GIT, Lavel

Cc: 1. Senior Supervisor (Morning Session-Summer 2018 Exam), GIT, Lavel 🌾

2. Senior Supervisor (Evening Session- Summer 2018 Exam), GIT, Lavel

For information & necessary action.

Paper	Date of Exam	SEM	Session
STRUCTURAL ANALYSIS-I	23.05.2018		1.10000000
STRUCTURAL ARALISIS-	23.05.2018	SEM-IV	Eveni

Date :- 16/5/2018

To, The principal GIT, Lavel

Subject !- Regarding to get the extra time for the Exam.

Applicant :- Mithilesh Dattagrasod , Redij

Respected oir,

myself mr. mithilesh . D. Redij studing

I aw I am a handicap etudent I to request you to get the extra time for the exam which is on 23 may 2018 for the paper of sem IV

(structural analytis -I).

It is my kindly request to allow me the same.

JOE - Pre Gila vimeny

your's Paithfury Mithilesh. D. Redij Hall

Government of Maharashtra torm-IV **Disability** Certificate (In cases other than those mentioned in Formy II and III.) (See rule 4) District Horspilled, Year 172. 140 NAME OF THE HOSPITAL (Maharashira India) Conficute Number 188068 Date 08:07/2015 This is to certify that I have carefully examined Person Identification Number P152800266585 Aadhar Number: N/A Shn Smt Kum REDIJ MITHILESH DATTAPRASAD DIPTI Father Name Shry/Suit/Ksan DATTAPRASAD Aux 18 years Date of Birth (dd/mm/yxxy) 14/02/1997 Gender Male Permanent Address: House Address: CHIPLUN Taluka Chipbur Voltees Chipban Pincode N/A Disarter Ramagiri whose photograph is affixed above, and an satisfied that he / she is a case of Physical Impairment disability. His / Her estent of percentage physical impairment / disability has been evaluated as per guidelines and is shown against the relevant disability in the table below -Disability (in *a) Affected part of Body Diagnosis Osabáb. RILATERAL POST OPERATED 11 Physical Impairment Bil. 1.A. CTEV WITH STIFFNESS 1 The Above condition is Temporary, non-progressive, likely to improve 2 Reassessment of disability is recommended/ after 2 years, and therefore this certificate shall be valid till (DD / MM / YYYY) 08/07/2017 3. The applicant has submitted following documents as proof of residence: Audhar Card 4 The applicant has submitted following documents as proof of Identity: Aadhar Card (Signature and Seal of Authorised Signatory of notified Medical Authority) U DRPN NEVE Pathore DR PRAMOD T SURVAWANSHI DeP All Sanglan Meadening State Additional Cycil Surgeon Orthopedic Surgeon Class-II President Member Secretary Member Regn. No.: 2001/11/3399 Regn No 59091 Regn No 2001/08/2859 Signature/Thumb impression of the person whose favour disability certificate is issued Note: This is not valid for Medico Legal cases 154 ŧ.

	Gharda Institute of Tech	nology	
GE GHARDA	Ratnagiri-415708	GIT	
	HALL TICKET		
Examination	SECOND YEAR CIVIL ENGG /	CBSGS/ SEM I V	
Name	REDIJ MITHILESH DATTAPRA	SAD DEEPTI	
	Seat No.	College Code	M/F
	918164016	742	м
Exam held in	SUMMER 2018		
University Code	Course Title	Date	
CEC403	STRUCTURAL ANALYSIS - I	23/05/201	8
Canditate's Sign	nature	rs separature of the	

New

GHARDA INSTITUTE OF TECHNOLOGY GIT

MARLIA TING FERRED, DIST.RATNAGIRI. A/P : LAVEL, TAL.KHED, DIST.RATNAGIRI. Tel.: 02356 : 262795 - 99, Fax : 02356 - 262980 Tel.: 02356 : 262795 - 99, Fax : 02356 - 262980 Website : git india.edu.in, Email: principal@git-india.edu.in Date: 13/11/2019

GIT/COE /5206-B/2019

To, Mr. Kadam Aniket A. SE Computer Engg. GIT, Lavel

Subject : Extra time for writing the theory papers for candidate Seat No.

819233021 Computer Engg. (Sem III) exam held in winter 2019..

Dear Student,

With reference to your application dated 11 Nov 2019 for extra time to write theory papers (Since you are handicap with Physical Impairment- 58%), I hereby inform you that you have been granted 20 Minutes/hour extra time as per rules for writing theory papers (University Circular No. Exam/COE/1353/2013 dtd. 21 Sept 2013) at the examination to be held in winter 2019.Please see chief conductor of the said examination half an hour before the commencement of the examination on the first day.

Principal

GIT, Lavel

cc: 1. Senior Supervisor (Morning Session-winter 2019 Exam), GIT, Lavel

2. Senior Supervisor (Evening Session- winter 2019 Exam), GIT, Lavel

For information & necessary action.

Received.

111/2010 1: Exami Section Ginanda institute of rechnology Laul Subject - Apprend For the conception in exam due to physical Disability Respected sin , my self nickel Anant leadam from El comp studying af an writting a letier lor Requesting you to give me time concession in eram it from birth your faithful Anskel Anant kadam Scoper 101 CURPORT. 10- MA Andrach H. S.g. Sec ladyun (0) ÷

lan didina ferting and the T1.10.0420 80.2070 F1.14 211 16 Gaverament of Maharashtra Disability/Certificate UNDERS No. 78234 NAME OF THE DOSPITAL General Hospital Otherconger, Hour (Maharashina, India) Additional Annalise And the 11.62 73-11 2012 there is sensity that these carefully examined Person Identification Samber 1952700612956 Valley Conder N/A Shervert Kine K (DAM INKET IN INT NILINI Future Same Sher Son, Koon, AVENTA 1D 1M. that of book add min size (23.06-7208 Sec. Planni Green Male Prostorert Address How States SHELF I DARSH I HE ROOM NO TROOP SHEEK ROAD OF AND THE SHEEK STATE Automic . and Villa noting Louis a Scilland Decent Daniel Panicole 421 ton where plane wight is all year above, and ant satisfies that he where with a set Physical foreward, or all all states the other estimated percentage plus seal supportment or enablary has been examined as per unrelations and is shown against the relevant disability in the solide beta-Oliveral part of Boats - Dogs Pleasant imparation But tat. CPRITINAPINIC PARAPARISIS OF 1. The Moore condition is Permanent, non-progressive, not filedy to improve 2 Real resultation of decisions The apple and hay submatted following documents as posed of residence. Indian Card
 The apple and hay polynomical to barges the connectis as posed of Identity - *Earther Card*. Section and Scaled Anthony and Sections of and the Middle 4 Desertion Side Dr. VILAS R. GALVE M.S. (ORTHO) Pegd. No. 071717 Integ Orthopedia Surgeon 1 they Dr. Ashok B. Nandapurkar Add Dr. JAFAR TADVI (R-R No. 65498) Men(Reg,NR,78295) ADDL-CIVIL SURGEON ueth Stand Hospital, Ulbasnegars Jinesnagar-2 Central Hospital Ulassoagur-3 in he goods. success of the foreign of the foreign distribution of the second s some this is not called to calculate of a party news 12milit Sinnie | Loone | Santostate Second States Provide Administration and the second

1 11/20101 Te Exam Section Ghanda Justitute el rechaeligy Lavel Subject :- Approval For time concension in exam due to physical Disability Respected sir, my self Aniked Anant leadam from 51 lomp studying at an writting a letter for Requesting you to give me time concession in examit from birth your faithful finited Amont kadam Sular realizer 101 10 and and Andrash H.S.g. Soc leadyances 1

University of Mumbai परोक्ष विभाग/ निकाल एक.

महात्मा फुले भवन. विद्यानगरी, कलिना, सांताक्झ (पूर्व), मुंबई - ४०००९८.

क.परीक्षा/निकाल/9८49 /२०१७

परिषत्रक :--

1 -

विद्यापीठाच्या विविध शैक्षणिक विभागांचे संवालक/प्रमुख, संलग्गीत/संचालिन मरायिद्यालयांचे प्राचार्य, मान्यताप्राप्त संस्थाचे संचालक/प्रमुख, दुर व मुक्त अध्ययन संस्थेचे प्राध्यापक नि संचालक, विद्यापीठाच्या रत्नागिरी व ठाणे उपकेंद्राचे संचालक/समन्वयक याना कळविण्यात येते की, विशेष गरजा असणाऱ्या (दिव्यांग/Person with disability) विद्यार्थ्यांना परीक्षांमध्ये सोयी-सवलती उपलब्ध करून देण्यासंदर्भात उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, महाराष्ट् राज्य, यांच्याकडून निर्गमित करण्यात आलेले परिपत्रक सोबत जोडलेले आहे

(शासन निर्णय क्रमांक: संकोर्ण-२०१६/ग्र.क.३०२/विशि-३ दि. ०४ मार्च, २०१७) (पुण्ठ-१ ते ११).

तरी सर्व संबंधीतांना विनेतो करण्यात येते की, उपरोक्त नमुद परिपत्रकामध्ये विलोन केठेल्या सोयी-सवस्तती सर्व संवंधीतांच्या निर्देशनास आणुन देऊन संबंधीत विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून देण्यात याव्यात

स्थाळ : मुंबई. दि. २२२ मार्च, २०१७

-11 M ित्तक वयाये अतः संगलकः त्यांश्वा स मुख्यमायन सङ्ख

4. 43-

१ मुंबई बिद्यापीठाच्या सर्व श्रीशणिक विभागांचे संचालक/प्रमुख, विधापीठाण्ड संस्थानित/संचालित अमलेल्या सर्वं महाविद्यालयांचे प्राचार्य, मान्यताप्राज शैक्षणिक संस्थेचे संचालक/प्रमुख, दुर व मुका अध्ययन संस्थेवे प्रध्यापक नि संचालक तसेच विद्यापीठाच्या रत्नानिरी व ठाणे उपकेंदाचे सचालक/ रसम्बयक

त्त, प्रज माहिनीस्तव न गोग्य लग मुखील नगर्यनारीमार्ड अमेगिन –

- मंगालक, केंद्रोग संगणवा मुविधा विभाग
- : सर्व उपललमचित, प्रमेश विभाग
- मर्व सहायवां काठलांचिव, परीक्ष विभाग

क, प्रत महिगीसादी अवेगित.—

- मा. संचालक विराधों प्राच्यात विजन्म
- ः, **म**, कृतमुम यदि लहा सिन्
- a the state of the second state of the second

महाराष्ट्र शाखन स्टब्ब य तंत्र शिक्षण वियाग शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०१६/प्रा.इंट. ३०२/विशि-३ माधाम कामा मार्ग, हुंतारमा राजमुरू घोक, भंजालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२. दिनांक :- ०४ मार्च, २०१७.

परताचनाः-

राज्यातील सर्व उच्च शिक्षण देणाऱ्या संस्थाभध्ये विशेष गरका असणाऱ्या (दिव्यांग) तिताण्यांने अत्ययन, अव्यापन व मुत्यमापनाची पच्चती येगळी असले आवश्यवरू आहे. विशेश गरका असणाऱ्या (दित्यांग) विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक मुल्यमापनामध्ये गरजेनुरुम सौयी रावळती देण्यातंवर्भात धोरण विद्यितीस्तवी झासन स्तरावरुन समिती गवीत करण्यात आली होती. सदर समितीच्या वैठकीमध्ये सर्व अकृषी विद्यापीलाचे परिवा नियंत्रक व दिव्यांगांशी संवंधीत असलेव्या विधिण तंस्यांचे वज्ञ प्रविनिधी उपस्थित होते. सदरहू बैठकीमध्ये दिव्यांग विद्यार्थ्यांना उच्च झिक्षणामध्ये येणाऱ्या अठवणी व प्रतिनिधी उपस्थित होते. सदरहू बैठकीमध्ये दिव्यांग विद्यार्थ्यांना उच्च झिक्षणामध्ये येणाऱ्या अठवणी व परिक्षा पद्यतीमध्ये त्यांना विल्या जात असलेल्या व आवश्यक असलेल्या सौयी सुविधांगावत संविन्तर चर्च करण्यात आली प त्यानुसार आवश्यक त्या सूचना व अभिप्राय मागविण्यात आले. प्राप्त अभिन्नाय न जुवनाचा विधार करूल उच्च शिक्षण/विद्यापीठीय झिक्षण घेणाऱ्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांना सोयी-सुविधांगावत संविन्तर चर्चा वासन निर्णय निर्यानित करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते. त्यानुसार खाली नमूव केल्याप्रमाण आहन निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:-

विशेष गरजा असणाऱ्या (दिव्यांग) विद्यार्थ्यांची खालीलप्रमाणे वर्गवारी आहे.

a personal and an end of the

- ۹. पूर्णत: अंध (Blindness) अंशत: अंच (Low vision/ Partial Blind) э. कुच्चरोग निवारित (Leprosy Oured Persons) 3. कर्णवधिर (Hearing Impairment - deft and hard of hearing) 8. लोकोगोटर डिसेविशिटी अस्थित्यंगासह (Locomotor Disability including 4. Orthopodic disability) $\overline{\Sigma}_{1,1}$ शारिरीक वाढ खुंटणे (Dwarfism) बौध्दिक अक्षम (मतिमंद/भतिमंद) (Intelactual Dianbility - Mentally 19.5 challenged/Slow Learners) मागरिङ आजार (Montel Broad) ć रवमग्द (Antem Spoctcure Miscoler) सेरेतल पाल्सी (Catebral price) 95 रनार्यमी विकृती (Muscuba Derfreques) 12 STORAGE MARK (Special of the description of the 4.6 अमुचित रचम अपरायन्त्र (Mainata Selena ast . Altern but divides a similar transfer to the form A , we spectrum that the A870 \dot{v}_{i_1} Total and the second second second MARTINE TRANSPORT State - Contraction of the
 - ्तर ना केला ह

रेगसन निर्णय क्रमांकः क्षंकीलं-२०१६/प्र.ज. ३०२/विशि-२

- २०. ऑसेड जेंटेक चिंक्टीन (Acid Attack Victim)
- २१. पार्किसन्स आजार (Parkinson's disease)
- (१) उपरोचत सर्व प्रकासतील उच्च शिवण संस्थांगवील/ विद्यापीठं स्तरावरील विद्यण धेणाऱ्या दिव्यांग विद्यार्थ्यांना खालील नमुद समान सोयी-सुविधा व सवलती उपलव्य करून देण्यात याव्यात :-
- 39) विधार्थ्यांच्या सोथी-नुसार जवळने परीक्षा केंद्र देय राष्ट्रील. (भाष्यतो विद्यार्थी ज्या महाविद्यालयमध्ये झिक्षण घेत आहे तेच महाविद्यालय किंया त्या धराजवळत्ते महाविद्यालय परिक्षाकेंद्र असावे) सर्व प्रकारच्या दिय्यांग विधार्थ्यांच्या उत्तरपत्रिका पी.जब्ल्यू.डी. जिक्फा मंडित करुन तपासणी करिता चेगळ्या ठेवण्याची व्यवस्था करावी.
- बिद्धार्थ्यांना सर्व प्रकारण्या परीक्षेच्या (Internal, External, Practical) प्रश्नपत्रिका सोडविण्यासाठी प्रति तास २० मिनिटे अधिक वेळ देय राहील.
- क) अनुत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना सत्रातील प्रत्येक परीक्षेमध्ये लेखी, तॉडी, प्रात्यक्षिक, अंतर्गत व प्रकल्प संशोधन परिक्षेमध्ये एकूण गुणांच्या ३ टबके गुणांची सवलत एकाच विषयामध्ये किंवा सत् पिषयांमध्ये विमागून देण्यात यावी.
- ड) परिक्षेसाठी विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाचे प्राचार्य/संवालक यांचे पूर्व परवानगीने लेखनिक चंता येईल. मात्र लेखनिकांची व्यवस्था पालकांनी महाविद्यालयांचे सहकार्याने करावी अन्यथा जब्द झाल्यास महाविद्यालयांने लेखनिकांची यांदी देवावी व या यादीतून लेखनिक देण्यात यांदा. यासाठीचा पत्रव्यवहार परिक्षा आवेदनपत्र सादर करहेवेळी करण्यात यांवा. आवश्चकतेनुसार सांकेतिक माथा विल्लेषक (Sign Language Interpretor) उपलब्ध करुन द्याया.
- 3) जे विद्यार्थी आरोग्य व शारीरिक शिक्षण, समाजसेवा, बालवीर /वीरवाला/ छान्नसेना (N.C.C.) संरक्षण अभ्यास (Defence Studies) / मुलकी संरक्षण व रस्ता सुरक्षा गस्त (Civil Defence and Road Safety Patrol) इत्यादी विषय पूर्ण करु शकत नाहीत, त्या विद्यार्थ्यांना या विदयात सवलत मिळण्यासाठी अर्ज दिव्यांग प्रमाणपत्रासह संयंधित महाविद्यालयामार्फत विद्यापीठाकडे पूर्व मान्यतेसाठी पाठवावा किंवा संयंधित विद्यापिठाने अशी सवलत विद्यण्यात्रावतचे नियम तयार करून सर्व महाविद्यालयांचे निवर्जनास आणावेत.
- क्षे प्रकारच्या दिव्यांग मुलांसाठी स्पेलींग, व्याकरण, विरामचिन्छे याबाबतीत गुणदान जभी करण्यात येबू नवे.
- (3) यापैकी काही वर्गवारीसाठी विद्यार्थ्यांना परीक्षेत्राठी वर्गात आवस्थक अरालेली हजेरी/उपस्थिती बंधगकारक राहणार नाही, त्यासाठी संबंधित गहाविद्यालयाच्या प्राणावींची परवानगी बंधनकारक राहील.

२. पूर्णतः अत्र (Blindness) व अंग्रतः श्रंब (Partial Paral) विचारर्थायनीता तापणनी ...

- भ परिक्ष कालावधीनव्ये गणितीय पाटीचा (Tation General जागर जनमा गईल
- न) परिश्व कालानधीत अन्यात्राच्या गणवस्त्रीयामा (१०००५) जिल्लाव ३० जन्मि मन्द्राय तेल्लु ३) जेगरः जेव विद्यार्थ्यांना सत्तरपश्चिका लिखियरात्राणी श्रेत्रच्यांनना च ४०० जिवेत २००० लाखने गेन्द्रारा गॅम्मीकायरचा शेषर शरेशा बेर्डला
- भा भाषान्त्र चंद्र विद्यार्थ्यांस्टर्ना सं द्वरात् अनुसातील राज्यत्र देव जन्म प्रार्थनी विद्यार्थ्य जन्म । उन्ह

भारतन निर्णय करनांचन सं-क्रीले-२०१६/प्र.म. ३०२/विधि ३

- ५) परिशेष्या बेली गरजेनुसार ॲगिंकल व भूमितीय साहित्व साधनाता वापर करता येईल. आकृत्या, नकाशे, तबते इ. न काढण्याची सराठात देय सहील, त्या वे मुण त्या विशाव्यांली त्या प्रमाणात देण्यात येतील अथवा आकृत्या, नकाशे, तबते इ. प्रश्नांसाठी पर्यायी प्रश्न देण्यात यादेत.
- दण्यात पापत. ६) आत्यक्षिक परीक्षेऐवजी या विद्यार्थ्यांना या विनयाची तोंडी परीक्षा/बहूपर्यायी उत्तरे असलेली लेखी परिक्षा (प्रात्वश्चिकांवर आपारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्मक्षिकांवर आपारित पश्च विद्यारले जावेत.
- ७) जर एखावया विद्यार्थ्यांला संगणकाच्या द्वारे परिक्षा दयावयाची असल्यास स्क्रीन स्डिंगि सॉफ्टवेअर असलेला संगणक- NVDA Softwane/तत्सम इतर संगणक प्रणालीमा वाग्त करता येईल. परंतु-त्यासाठी विद्यापीठाची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहील.
- करता यहल. परंतु त्याशांता विधानाजाना पूर पर्णवाना व वयानी प्रश्नांना दिलेली उत्तर ८) विदयार्थ्यांना टेपरेकॉर्डरद्वारे प्रश्न देण्यात यावेत आणि त्यांनी प्रश्नांना दिलेली उत्तरे
- ेट्परेकॉर्डवर रेकॉर्ड करण्यात यावीत व त्यांच्या वराण्याची स्वतंत्र व्यवस्था असावी. ९) ज्यावेळी इण्टीहीन मुलगा वऱ्याच वेळंपासून बेलमध्ये लिहित असेल आणि ज्यामुळ त्याला
 - अवगवा राण्यत असेल अशावेळी त्यास काही काळ विश्रांती देण्यात यावी, तथापि ही वेळ श्वकवा जाण्यत असेल अशावेळी त्यास काही काळ विश्रांती देण्यात यावी, तथापि ही वेळ सवलतीच्या एकूण येळेपेक्षा जास्त नसावी.
 - 90) ज्यायेळी बेलवाचन, लेखन चावणी असेल असावेळी बेललिपीतील चुकांवावत गुण कमी का नयेत. तसेच गरज असेल असावेळी मोखिक पघ्यतीने प्रशांची उत्तरे विचारन त्याला कितपत ज्ञान आहे यावदल चावणी घेण्यात यावी. चित्र/आकृत्या/नकारो याऐतजी पर्यांची पत्र देण्यात यावेत. वस्तुनिष्ठ प्रश्नांसाठी सुरपष्ट जुचना देण्यात यात्यात.
 - १९) ज्यावेलेस निर्वधात्मक प्रश्न असतात आणि ते प्रश्न बेलमध्ये लिहितात अझावेळी सदर प्रश्नावर गुणदान करतांना उत्तरे मोठ्या प्रमाणात लिहिलेले आहे हे न पाहता मुख्य मुद्यांवर (Key Points) वर लक्ष देण्यात यावे. महाविद्यालवाने याविपयीचा पत्रव्यवहार विद्यापीठांशी रहणे अत्थावश्मक आहे.
 - प्रकल्पावर आधारित लेखी परिक्षेएंवजी तोंडी परिक्षा घेण्यात करेंगे.

(३) कुण्ठरोग नियारित (Leprosy Cured Parsons) विधार्थ्यांसाठी सवलती :-

 ज्या महाविद्यालयात हे निदार्थी शिक्षण धेत आहेत ते किंवा जवळ ने गुहावितालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे.

२. शिकत असलेल्या महाविद्यालयातच शरीराची योग्य स्थिती आणि गरम्पयाच्या व्यवस्थेसाठी अनुकुल तयार केलेले टेवल, टायपिंग मझीन, खुन्यां आंधी या पियाश्यांग्वाती व्यवस्था करण्यात यावी, यासाठी संयंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्णपरमन्त्री म्यानी.

2. अवानक उपचार कराने ठालतील तथी स्थिती चतरात आले र स्टीतेश्व जनजन तेत्वव उपवाससती हॉस्पिटल मध्ये सारहज तथने लगभते कर जन्म उपनेत्र निचलती त्या गर्ने का त विधार करून स्थास पुनर्खरीक्षेची एकन अलग तत्वाननी देव कि लिति जिन्द्र जिल्हा, मङाविधालयाचे प्रान्तर्थन प्रसित्त विभागने जन्म गर्नी व्याकती जननार गणणारा

 विद्यार्थ्यांना लिखायला कांग्रीने पांचे पांचाले कितामा मानदाना केलाल जम, प्रतान संगणक देण्याची व्यवस्था उपल धालपती.

मरावेनसार लेखनिक नेष्णा के परचल जी देणधार का प्रे

भारतन निर्णय क्रमांका गोवीणे-२०१७/प्र.क. ३०४/मिकि-३ (a) फर्णन्तिर विद्यार्थ्यां सन्ति (Hooring Impairment-dolt and hard of headog) सपछती :- प्रसामे उत्तर अपेवित जन्मभयदिपेका कभी शब्द मर्यादेव लिकिता गेईल. दीर्घात्तनी प्रश्नांची उत्तरे मुलांगच्ये लिहिता येतील. दिघोत्तरी प्रश्नांमच्ये मुख्य मुखांच्या अनुपंगाने (Key points) उत्तर लिहील्यास परिश्वकांनी उत्तरागच्ये थोडक्यात विषयाच्या अनुषंगाने माहिती/उत्तरे दिली आहेत का ते तपासून मुणदान करावे. या मुलांसाठी स्पेलींग, व्याकरण, विरामचिन्डे या बावतीत गुणवान कभी करण्यात येळ नवेंड. सर्व विभयाच्या प्रश्नपत्रिकेमध्ये प्रश्नांची जब्दरचना सरळ व सोंपी अठावी.मोखिक म्ल्यमापनासाठी लेखीचा पर्याय असावा. ४) आवश्यकता असल्यास अशा विद्यार्थ्यांना वाचनिक/ सुचक (Promptor) देण्यात यावा. भरजेनुसार विद्यार्थ्याला त्यास हव्या त्वा माथेत पैपरी लिहिण्याची परवानगी देण्यात यायी. (y) लोकोनोटर डिसेनिलिटी अस्थिव्यंगासह (Locomotor Disability Including Orthopedic Disability). बहुविकलांगता (Multiple Disabilities) व सेरंत्रल पाल्सी (Cerebral Palsy) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :- पया महाविद्यालयात है विद्यार्थी जिवण चेत आहेत तेच महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेत्राठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात यावे. जिंकत असलेल्या महाविद्यालयातच शरीराची योग्य स्थिती आणि वसण्यासाठी अनुकुल असे तयार केलेले टेवल, टावपिंग मशीन, खुच्ची यांची या विद्याश्यीसाठी व्यवस्था करावी लागेल, तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्धता/पूर्व परवानगी घ्यावी. र) ज्या विद्यार्थ्यांना आवश्यकता असेल त्यांना उत्तरपत्रिका टाईप करणे किंवा लिहिण्यासाठी तरेच पूर्ण प्रश्नपत्रिका किंवा प्रश्नपत्रिकेचा काडी भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानभी देण्यास येईल, जर हे विद्यार्थी स्वत: प्रश्नपत्रिका सोडवत असताना मधेच शकले ; पुढे प्रश्नपत्रिका सोडनू जकत नाही असे बाटल्यास त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्यक्ष अध्यापनाक्षी संबंध नसलेला कोणताही वर्ममारी लेखनिक म्हणून देता येईल. ता कर्मवारी या विद्यार्थ्यांने बोललेली भाष समजू शकत असावा. या लेखनिकांची जाळजीपूर्वक निवड करायी हा लेखनिक बहुबिललॉग. सेरेवल पाल्सी, लोकोमोटर डिसेबिलिटी विद्यार्थी काय सांगतों ते समजून लिह जवल अस ्यस्याचा आकृत्या, नकाज्ञे, तक्ते इ. न काढण्यासाठी संचलत देव राहील. याचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्याचे प्रमाणात देण्यात यावेत. प्रात्यक्षिक परीक्षेऐयजी या विद्यार्थ्यांना या विषयाची तोंडी परीक्षा/वहपर्यायी एत्तरे असलेली लेखी परिक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता गैईल, जेंखी परीक्षेत्र पाल्यक्षिकांवर आवारित यस विव्यटले चावेत. भू या मुलांना अतिरिक्त सूचना किंगा संकेतानी गरक भागते. तंका मलेकेका कल पेगळी व्यवस्था करण्यात या हि अज्ञा विश्वास्थ्रमंत्र्याः धरिक्षास्थान्ते तथिभवः वदादतीयम् सावर सरवसायः स्थवः तथनः वदेश तस्य तथाः । प्रणाली Voice Synthesized -्री अश्वाची प्रक्रिया आणृन चेण्यायत्वती देवे १९ चोड तत्वन्त्र प्रमत्वाचा का ६००० व ज्या त्या त्या त्या त्या त्य 4) अनुकुलनभील साहित्य आणि उपकारणनेना आगर कल देवयात गाण, लगा, 1 में तान राजन. র 🖞 বিশ্বার্থী আবর বাবে বিরুদ বর্তার্থনের হোগোঠা আরম্বর রেনাগার জনের হয়ে লাভ 🗤 ा पंची वेषणत याची.

व्यासन निर्वेश तन्स्रेयन संग्रीलं. २०९६/व.स. ३०२/विधि -३

- (5) आरिसेक बाद खुंटणे (Owariam) >-
 - 9) ज्या महावित्तालयात हे विद्यार्थी जिलाण येत आहेत तेच महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेत्राठी परीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात येईल. शिकत असलेल्या महावित्यालयातव शरीराची योग्य स्थिती आणि वराण्यात्या व्यवस्थेसाठी अनुकुल तयार केलेले टेवल, टायपिंग मशीन, खुन्या यांची या विद्यार्थ्यात्वार्ं पर्ववस्था करावी, तथापि, यासाठी संबंधित महाविद्यालयाने विद्यापीठाची मान्यता/पूर्व परवानगी घ्यावी.
 - लेखनिक घेण्याची परवानगी देण्यात यांधी.
 - आवश्यकता असेल तर वाचनिक/सूचक घेण्याची प्रयानगी असावी.
- (b) बोध्दिक अक्षम (मतिमंच/मतिमंच) (Intellectual Disability-Mentally challenged/ Slow Learners) :-
 - प्रियाध्यांना आकृत्या, नकाशे, तको इ. म काढण्याणी सक्लत वेण्यात यायी. त्याताठीचे गुण त्या विद्यार्थ्याला त्याच प्रमाणात देण्यात याथेत.
 - २) विद्यार्थ्यांना उत्तरपत्रिका दाईप करन या लिहून देण्याची परवानगी प्रयान करण्यात यांची, त्यांना पूर्ण प्रक्षपत्रिका वा प्रक्षपत्रिकेचा काही नाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानगी देण्यात येईल. है विद्यार्थी स्वत: प्रश्नपत्रिका सोखवत असताना मध्येष धकले, पुढे प्रक्षपत्रिका सोडवू सकत नाही असे वाटल्यास त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्यक्ष क्रयापनाज्ञी संबंध नसलेला कोणताही
 - कर्मचारी लेखनिक म्हणून चेता येईल. हा कर्मचारी या विद्यार्थ्यांने बोललेली माथा रामजू जकत असावा, या लेखनिकांची काळजीपूर्वक नियड कराबी. हा लेखनिक अध्ययन अक्षम विद्यार्थी काय सांगती ते समजून लिह्न ज्ञाकेल असा असावा.
 - ३) प्रात्यक्षिक परीक्षेऐवजी त्या विद्यार्थ्यांना त्या विषयाची तोंडी परीक्षा/बहूपर्याधी उत्तरे असलेली लेखी परिक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंडी परीक्षेत प्रात्यक्षिकांवर आधारित प्रश विचारले जावेत.
 - ४) या गटात मोडणाऱ्या अनेक विद्यार्थ्यांची कारक कौंझल्ये अविकसित असताल याचा विचार जलन त्यांना वेगळवा प्रकारची पेन्सील, पेन, धीपर, गणकचंत्र वापरण्याची परवानगी द्यावी.
 - आवङ्यकतेनुसार प्रौढ लेखनिक देण्यात याचा.

(८) गानसिक आजार (Montal linees):-

- चया महाविद्यालयास है विद्यार्थी विश्वण चेत आहेत से महाविद्यालय अधवा घराजवलये महाविद्यालय या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून रेण्यात याते.
- भ या विद्यार्थ्यांची परीक्षा तेमळडा तर्मात घेण्यात दावी.
- विद्यार्थी अचानक आक्रमक/विंशक बनला तर परिस्थिती शतालू गर्नेता उत्तरब पर्यवेशन नेमादा.
- (देखी परीक्षेद्वजी जी क्रिके दिवने का विपल्चेर मानस्तर महिल म नगर, म भगा, म नगर ना म वेण्यात वाणी.

(१) रचमग्न (Autom Spectrum Disorder) विधारप्रदेशाठी सवरत्वी :-

ः त्यां संस्थापित्यालयाता हे सित्याची जितला चया आहेता ते भक्तनिद्यालया चया राष्ट्रण्यालय कराहेत्वला पश्चिमा केंद्र भाष्युन देण्यात याचे, त्यांत्यम भक्तनिद्यालयात्तव या मुल्लेस्थानी विशेष उत्तान लेला भाष्य द्यावर्गिभन्ततीय, संगणक, मण्डव्यांत, सुन्द्रध धोनां व्यवताल सारण्यालय गाण्ड

३गरान निर्णय क्रमांका संजीर्ण-२०१६/प्र.क. ३०२/विजि-३

 विद्यार्थांना उत्तरपत्रिका टाईंग करून वा लिडून देण्याची परवालगी देण्यात यईल. त्यांना पृथ जनरपत्रिका किंवा उत्तरपत्रिकेचा काडी भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक घेण्यास परवानगी देण्यात यावी, जर हे विलाणी स्वतः प्रथपत्रिकः सोडवत असताना मधेध धकले, पुढे प्रथपविका सोडवू जवाड नाहीत उत्ते वाटल्यास,त्यांना महाविधालवातील प्रत्यक्ष अध्यापनाक्षी संयंध नसलेला जोणताही कर्मचारी लेखनिक म्हणून घेता येईल. हा कर्मचारी या विद्यार्थ्याने बोललेली भाषा समणू झकत असाया. या लेखनिकांची काळजीपूर्वक नियड करायी. हा लेखनिक ऑटिस्टिक विद्यार्थी कान सामनी वे लिहू शकेल असा असावा.

 विद्यार्थ्यांच्या खुरबिततेसाठी त्याला खात्री बाटेरठ अझी व्यक्ती पशिक्षा वर्णालवळ त्यात्थित हाण्याची परवानगी देण्यात यावी.

(a) विद्यार्थ्यांना आकृत्या, नकाशे/तकते इ. न काढण्याची सवलत येण्यात येईल, त्यांचे पूण त्या. विधार्थ्याला त्या प्रमाणात देण्यात येतील.

भ्र पाल्यक्रिक आणि प्रकल्प परीक्षेस विद्यार्थ्यांना या विषयाची लॉडी परीक्षा/बहुपचांची उत्तर असलेली लेखी परिक्षा (प्रात्यक्षिकांवर आधारित) देता येईल. तोंबी परीक्षेत प्रात्यविकांवर अल्पारिक प्रश्न विचारले जायेत.

गौखिक मुल्यमापनासाठी लेखीवा पर्याय असावा.

७) आवदयकतेनुसार प्रौढ लेखनिक देण्यात यावा.

८) आवस्यवन्तेनुलार यामनिक/Prompter (सूचक) देण्यात यावा.

९) प्रशाचे उत्तर अपेक्षित इब्दमयांदेपेक्षा कमी झब्द मयदित लिहिता येईल. दिघॉत्तरी प्रशाची उत्तो मुष्यांमध्ये (Key Points) लिहिता येतील. दिर्घालरी प्रशांमध्ये मुख्य मुखांच्या अनुषंगाने उत्तर दिल्याल परिक्षकांनी परिक्षेतील उत्तरामध्ये थोडवयात विषयाच्य अनुषंगाने माहिती/उत्तरे दिली आहेत का तं तपासून गुणदान करावे.

१०) या विद्यार्थ्यांची प्रीक्षा वेगळया वर्गात घेण्यात यावी.

(१) अचानक उपचार करावे लागतील अभी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावधीततः अपचारासाठी हॉस्पीटलमध्ये दाखल खावे लागल्यास अज्ञा विद्यार्थ्याच्या भविष्याचा विचार जाल-त्यांना पून:वरीक्षेची (He-Exam) परवानगी देण्यात यावी. विषय जिल्यक, महाविशालवाचे प्राप्तायं ज परीक्ष विमागाचे प्रमुख योगी वासाठी समन्वथ लावावा.

9२) या गटात गोडणाऱ्या अनेक विद्यार्थ्यांची कारक कौशल्य अधिकसित असलात. याथा विद्यार करुन त्यांना वेगळया प्रकारची गेन्सील, पेन, शीपर, गणकयंत्र वापरण्याची प्रयालगी पेण्यात वावी. १९) अनिवार्य विषयाऐवणी (सायन्ता, गणित इ.) दियार्थ्यांस्त त्याला छेपेल जस्त विषय निवङ्गत वर्तन देण्याची परवानभी देण्यात यावी.

(1

(१०) स्नार्युपी विकृती (Muscular Dystrophy)/ मेंदू व गववापेजी कार्तव्य (Musicial Science) ियाच्यांसाठी सवलती :--

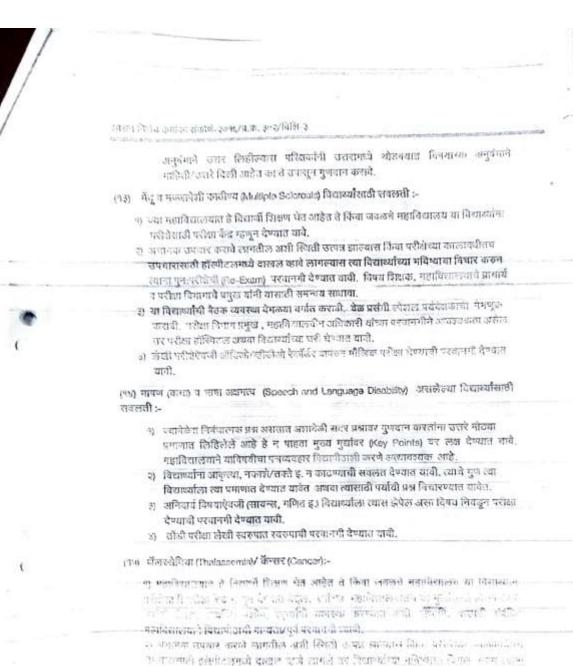
र्च ाण्य गराविद्यारायात ३ विणाची जिद्यम् येत जल्हेत से किंबा जवलमें महाविद्यालय प्रमेश राजन गरीक्षेसाठी गरीक्षा केंद्र म्हणून देण्यात याचे.

 अभागक अप्राह लगते जामलेल अभी स्थिमी तलात शारवारा फिन्ह मुर्देशेल, जा तला उपयारासाठी हॉस्मीटलमध्ये दाखल व्हाय लागल्यार अशा विद्यावर्याच्या गांतरत्व्य कराम त्यांना पुग:परीक्षे ती (Ten Facan)) पारदाशकी देवयाल यांदी, जिनक डिलाम, अल्डी, जाना, व चामार्थ व वरीता विभागाचे प्रमुख योनी शामार्श रामन्यव सामाना.

25

आजभ निर्मत इ.माका संजीले २० मा/फ.क. ३०२/विधि-३

- 2) या विधारधां वी बैठक व्यवरणा वेगळवा वर्गात करावी. वेळ प्रसंभी स्पेझल वर्धवेशकाची नेमणूक करावी. परीक्ष विभाग प्रमुख, महाविधालधीन अधिकारी यांच्या परमाननीने आवश्यकता प्रकेल तर परीक्षा होस्पिटल अथवा विधार्थ्याच्या घरी धेण्यात यावी.
- तोखी परीक्षेऐवणी ऑडिजो/कीटीओ रेकॉर्डर वापरुन मीखिक परीक्षा घेण्याची परवानमां देण्यात यावी.
- (१९) मज्जासंस्थे वे तीत सल्तार (Chronic Naurological Conditions) :-
 - भ वया महाविद्यालयात है विश्वार्थ्य शिक्षण चेत आहेत ते किया जयकचे महाविद्यालय या दिव्यर्थ्यांतः प्रतिदेखाठी प्रतीक्ष केंद्र म्हणून देण्यात यावे.
 - २) अचानक उपचार करावे लागतील अभी स्थिती उत्पन्न झाल्यास किंवा परीक्षेच्या कालावण्डीतव उपचाशसाठी हॉस्पीटलमध्ये दाखल व्हाये लागल्यास अशा तर विद्यार्थ्यांच्या नविष्याचा विचार करून त्याना पुनःगरीक्षेवी (Re-Exan) परवानगी देण्यात यावी, निषय शिक्षक, महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विभागाचे प्रमुख यांनी यासाठी सगन्वय साधाया.
 - ३) या विद्यार्थ्यांची थेठक व्यवस्था वेगळ्या वर्गल करावी. वेळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेशकाती. नेनजूव करावी. परीक्षा विमाग प्रमुख, महाविद्यालयीन अधिकारी सांच्या परवानगीने आवश्यकता अतल तर परीक्षा हॉस्पिटल अथवा विद्यार्थ्यांच्या घरी घेण्यात यांची.
 - ठेखी परीक्षेऐवजी ऑडिओ/व्हीडीओ रेकॉर्डर वापरुन मौखिक परीक्ष घंण्याचे परवानमा देण्यात यावी.
 - (१२) अध्ययन जवान (Specific Learning Disabilities) विद्यार्थ्यांसाठी सवलती :--
 - विद्यार्थ्यांना आकृत्वा, नकाज्ञे, तक्ते इ. न काढण्यासाठी संचलत थेण्यात यावी लदरचे नुम त्त्या विद्यार्थ्याला, त्या प्रभाणात वेण्यात यावेत.
 - २) विद्यार्थ्यांना उत्तरपतिका टाईप करून वा लिंढून देण्याची परतानभी देण्यात वेईल, त्यांच पूर्ण उत्तरपत्रिका विंग्वा उत्तरपत्रिकेचा काफ़ी भाग लिहिण्यासाठी लेखनिक प्रेण्यास वरवाननी देण्यात वेईल, जर हे विद्यार्थी स्वत: प्रश्नपत्रिका सौडवत असलाना मधेव थकले. पुढे प्रश्नपत्रिका सोडवू ज्ञकल माही असे वाटल्यास त्यांना महाविद्यालयातील प्रत्येव अध्यावच्चो। संयय नयलेला कोणताही कर्मधानी लेखनिक ग्हणून घेक्ष येईल, हा कर्म गरी या विद्याल्यांन बोललेली गांधा रागजू राजत अलाया. या लेखनिकांची कालजीपूर्वन निवत कसनी हा लेखनिक अच्ययन अक्षम विद्यार्थी काय सांगती ते समजून लिंह राकेल असा क्राजा
 - प्रारथविक आणि प्रकल्प परीक्षेस विश्वास्त्रांना या विषयांची तोडी परोक्ष बहुपर्यादा त्यात अगलेली जोगी परिवा प्रारथविनांवर आपाणित वैक येदील सेंची परीक्षेत्र वाल्यदे तो
 - जामस्ति त्रस्त निवारले जान्त्र,
 - (), या महात मंद्रण्डाचा हरीक विद्यालयदी का मां गर्नमाली आणि प्रेणा मण्डल का तो का महत्व स्टाप्त देवळाडा का तभी मंद्रभेग, का, मंत्रान, मण्डलवेभ तगढ़ देवी तहत का कायत सामी.
 - अ लिखी परीक्षेत्रानी व्यक्तिक कियोंके निर्वतित जगर न महिला जनेता. जन्म स्व पेण्यात करते.
 - धे आवस्यकत्रिन्साः श्रेष्ठ पर्वतेदाचन्द्रात वत्य
 - भाषां प्रथमि उत्तर अवैशिव अञ्चल्लविविधः यथी जन्द्र मददित स्थाय अञ्चल्ला विविधः भाषाः तनने मुप्रमेन्द्रे अन्त्र स्वत्यक्ष स्विधः प्रथमि अश्वर प्रथमि विद्यान यथा स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त् स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्वत्यन्त्र स्व

त्रित समिति हालाद अमृत्य द्वस्थान क्षत्र द्वानक प्रदे त्यां व्यवस्थान्य प्रतानि गता (काल स्टान प्रतान व्यवस्थ इत. समिति म स्टाइस्टान प्रत्याप्रमी त्यावार याली, जित्रय विवयन, गतादिज्ञान्त्रयाहे प्रतानी व स्ट्रिज जिन्द्रवी व्यूपी यांनी प्रतानी च्या-ाथ स्टाइस.

ः) देशीवश्वमची संस्थाता अक्षात चेत्राल या विद्याल्यदेशांठी वैद्यप्तः चयराचा वेगावदा, वय्तातः लाहा, प्य चर्नाणी रपेशल प्रदेवेत्वकाची नेमणुरू कालाई च नहीका विश्वाच्यांच्या, घरा चर्ण्याल लाह

 विवास्थर्थमा विषयवयाचे सोवीखे द्वारे यासानी वेमलया प्रदानमधी वेसतिल त्रंम, गोवन, विवाल, वे खायी प्रवर्त्त्या उपलब्ध करावी.

14112047

1	
1	
/	સતાસને નિર્વાત હાનાંગ્રા સંગીર્થ-૨૦૧૫/૫.૭. ૨૦૨ /વિધિ-૨
	In del le an anna del de le anna de la contra
	भू परच असल्यास त्यांना लेखनिक घेण्याची परवानमी देण्यास यांगी. ६) वित्याव्यविया सुरक्षिततेसाठी त्यात्म खानी वाटेल अभी त्यक्ती परीक्षा वर्णाजयळ उपरिधत रहाण्या वी परवानमी देण्यात यांथी. ७) यापेक्ष वेगळ्या सोयी हव्या जसतील तर पालफ निषय शिक्षक, प्राचार्य व परीक्ष विभाग प्रमुख ७) यापेक्ष वेगळ्या सोयी हव्या जसतील तर पालफ निषय शिक्षक, प्राचार्य व परीक्ष विभाग प्रमुख
	यांच्या समन्दयान देशाण्यास यान.
•	(१६) हिनोफिलिया (Homophilid):- २) ज्या महाविशालयात हे विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत ते किंवा जयळचे महाविद्यालय या विद्यादयांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देव्यात येईल. त्यांच्या महाविद्यालयातव या विद्यादयांना परीक्षेसाठी परीक्षा केंद्र म्हणून देव्यात येईल. त्यांच्या महाविद्यालयातव या मुरांसाठी विरोध तयार केलेले देवल. रायपिंग मशीन. खुष्यांची व्यवत्था करण्यात यावी.
	नजाति-सासाती संबंधित महाविधालवा में उनके जात्य सालपास किंदा प्रशासन्य
	২) এখাদক তথ্যায় জন্ম জন্মী জন্মী হৈছে। ওদেও বন্ধ বিধায়ক্ত হৈছে নাটাক্ৰাক জাতালগ্ৰন্থনা এখ্যায়ান্ত্ৰী চাঁলীতেলন্দ্ৰ ব্যস্তত হাৰ লগজ্যের বিধায়কলৈ নিষ্ঠান বিষয় নিষ্ঠান আতালগ্ৰন্থনা এখ্যায়ান্ত্ৰা স্থান সংখ্যা প্ৰয়োগ্য বিষয় নিষ্ঠান নিষ্ঠান
C	विचार करुम त्यांना पुनःपरावया (मण्डलेक्यां यांनी यासाठी समन्वय आधायां). महाविद्यालयाचे प्राचार्य व परीक्षा विमामाचे प्रमुख यांनी यासाठी समन्वय आधायां. ३) इनफेक्शनथी कक्यता लक्षात चेकन वा विद्यार्थ्यासाठी देठक व्यवस्थ्या नेमळवा पर्गात कराथी. देळ प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमजूक करावी व परीक्षा विद्यार्थ्याच्या घरी घेण्यात यांगी. के प्रसंगी स्पेशल पर्यवेक्षकाची नेमजूक करावी व परीक्षा विद्यार्थ्याच्या घरी घेण्यात यांगी. ३) विसार्थ्यांना लिहायबाचे सोयी वे व्ययं व्यासाठी वेगलया प्रकारची पेन्सील , पेन, धोपन, कोणजूक देण्यामी व्यवस्था उपलब्ध करावी.
	ध) विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी त्याला खात्रा याएल जमा विद्याल प्राप्त रहाण्याची परवानगी देण्यात थायी. ७ यापेता बेमळ्या सोवी हत्या असतील तर पालक दिवस शिक्षक, प्राचार्य च परीक्षा विभाग प्रमुख बांच्या समन्वयाने ठरविण्यात यापे.
	(50) पिकल सेल (Sickla Cell Disease):-
3	(९७) विकल सेल (Stoka Call Disease)." १) ज्या महाविद्यालगत से विकार्थी क्रिक्रम येत आहेत से किंसा स्वतन्त्रते मध्यतिकालय या विवार्थ्यांत्रा परीक्षेत्रार्थ्य परीक्षा केंद्र म्हणून वेक्सात येईल. त्यांच्या मध्यविद्यालयमाच या मुल्लेसाटी विवार्थ्यांत्र प्रतार देवरांत्र, दायपिम मधीत, खुट्यांची व्यवस्था वर्ण्यणात यांगी, तत्वती, ठाव दी विवार प्रसार देवरांल टोवल, दायपिम मधीत, खुट्यांची व्यवस्था वर्ण्यणात यांगी, तत्वती, ठाव दी
	नियम प्रशास समारक अवस्थ, धायायम गर्भात का रेपूर्व प्रसानजने गावाचे इति अन्तर पे प्रान्त के निर्णालिक के का रेपूर्व प्रसानजने गावाचे क प्रयापक समासक समासे सामधीक क्या दिवाजी उत्पन्न वाल्यापा हिन्द्रा पहींचे क्या अन्तर (प्राप्त अपूर्व राज्य हॉक्से) अपने जावता जाने जगात्यार दिवाल केव्या की आगा दिवाल प्रत्यान के स्वान कुर्जने (तो कि ज्यापती) प्रश्नानक देवलाव चानी, जियम जियाल प्रत्यानगढन एक स्वान ज
	मुन्द्रण्ये भाषा साम्यन्त भाषां भाषताती प्रथमान वामन प्रमान प्रमान पति ज लिल्लानी प्रमुख बॉनी प्रातारी प्रथमान व्यापया. स उन्हेल्यान्यी अल्वता लक्षांन चेतान् या नियान्यांवासी वेवन त्यात्रला सेंगल्या प्रवेश स्वत्याः स्वरूत्रस्य के जान्यपतिवासनी प्रेष्णान जान्यां आपसेत्या प्रदेश गण्डी या ताले ज्यात्रायी.
	ाभागता के तो भवता विकास के प्रतिक्रियों के साथ समाय के साथ के भगवा के प्रायदान्त्र उपलब्ध के साथ के साथ अब साइन जनाइनारत रहीना रहे साथ के स
	(1994 - 1974) 1994 - 1974 (1974)

101 GIT Gnarda matitute of Technology Inwara No. 667 Dalat मुंबई विद्यापीठ Dato 21 09/2018 Eram 10: दुरम्बनी क - ०२२ २६५४ ३०३५ / २६५ ईमेल cap.cxam@mu.ac.in

केंद्रिय मुल्यांकन केंद्र, परीक्षा विभाग, महात्मा ज्योतीराव फुले भवन, विद्यानगरी, सांताकुझ (पूर्व), मंबई— ४०० ०९८.

क. परीक्षा/कें.मु.कें./९१५/२०१८,

दिनांक : १९ सप्टेंबर, २०१८

परिपत्रकः—

विद्यापीठाच्या विविध शैक्षणिक विभागाचे संचालक/प्रमुख, सलग्तित/संचालित महाविद्यालयांचे प्राचार्य, मान्यताप्राप्त संस्थांचे संचालक/प्रमुख, दूर व मुक्त अभ्ययन संस्थेचे प्राध्यापक नि संचालक, विद्यापीठाच्या रत्नागिरी व ठाणे उपकेंद्राचे संचालक/समन्वयक यांना कळविण्यात येते की, विशेष गरजा असणा—या (दिव्यांग — Person with Disability) विद्यार्थ्यांना परीक्षांमध्ये सोयी—सवलती उपलब्ध करून देण्यासंदर्मात उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या शासन निर्णय कमांक : संकीर्ण—२०१६/प्र.क. ३०२/विशि—३, दि. ०४ मार्च, २०१७ च्या अनुषंगाने परीक्षा विभाग परिपत्रक क. परीक्षा/निकाल/१८५१/२०१७, दि. २२ मार्च, २०१७ व्या अन्वये मुंबई विद्यापीठ संलग्नित / संचालित महाविद्यालयांना निर्गमित करण्यात आले होते.

त्या अनुषंगाने पुढे असेही कळविण्यात येते की, मुंबई विद्यापीठाने नव्याने निश्चित केलेल्या घोरणाच्या अनुषंगाने विद्याशाखेअंतर्गत येणाऱ्या अभ्यासकमातील सर्व परिक्षांच्या उत्तरपुस्तिकांने मुल्यांकन संगणकाधारित (On Screen Marking) प्रणालीद्वारे करण्याचे सुरू केले असून, सदर प्रणाली राबविताना विद्यापीठास <u>दिव्यांग</u> (<u>Person with Disability</u>) विद्यार्थ्यांच्या उत्तरपुस्तिका तपासून घेताना येणा—या ब—याच <u>अडन्वणी/त्रुटी</u> टाळण्यासाठी <u>द्वितीय सत्र २०१८ पासून दिव्यांग</u> (<u>Person with Disability</u>) विद्यार्थ्यांच्या मुळ व पुरबणी उत्तरपुस्तिकांच्या ३, १० आणि १५ व्या पानावर उजव्या बाजूच्या वरील भागात (TOP Right Side) खालीलप्रमाणे शिक्का मारण्यात यावा व तसा शिक्का सर्व महाविद्यालयांनी त्वरीत बनवून घ्यावा. जेणेकरून दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या उत्तरपुस्तिकांचे मुल्यांकन करताना बरील शासन निर्णयाचे अवमान होणार नाही, उपरोक्त सुचना संबंधितांच्या निदर्शनास आणून देण्यात याव्या.

PWD Person with Disability दिव्यांग ०३ सेंमी X ०३ सेंमी

Site .

संचालक, परीक्षा व मुल्यमापन मंडळ